

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๕
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะโท

สอบวันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจยสังคหะ ๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔

ชม.

๑. ก. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้

สมปยุตตา ยถาโยคํ ฯลฯ สงคโห นาม นียเต ฯ

ข. ให้อธิบายความเป็นไปแห่งประเภทเวทนา ๓ มาดู ?

๒. ก. ให้แสดงการจำแนกสเหตุกจิต โดยเหตุ

ข. อโลภะ อโทสะ ที่ประกอบกับญาณวิปยุตตจิตนั้น เป็นเจตสิกพวกไหน? อโลภะ อโทสะ ที่ประกอบกับ
ญาณสัมปยุตตจิตนั้นเป็นเจตสิกพวกไหน? และติเหตุกเจตสิก ๓๕ ดวงนั้น ได้แก่อะไรบ้าง? เหตุ ๓ นั้น คืออะไร?
ให้แสดงตามคหิตัคคหนนัย

๓. ให้แสดงการจำแนกฐาน ๑๐ โดยจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ มาดู

๔. ให้แสดงการจำแนกทวาริกจิต และ ทวารวิมุตตจิตโดยอารมณ์ ๖

๕. ให้แสดงจิตเจตสิกที่รับอารมณ์โดยแน่นอนดังต่อไปนี้ ๑. นิพพานอารมณ์ ๒. นามอารมณ์ ๓. รูปอารมณ์

๔. บัญญัติอารมณ์ ๕. ปรมัตถอารมณ์

๖. ก. ปริจเฉทที่ ๗ เรียกว่าอะไร ? หมายความว่าอะไร? มีธรรมอยู่เท่าไร? คืออะไรบ้าง?

ข. วัตรธรรม หมายความว่าอะไร ? มีเท่าไร คืออะไรบ้าง? (ไม่ต้องยกเหตุผล)

๗. ในอกุศลสังคหะ มีธรรมอยู่กี่หมวด คืออะไรบ้าง เมื่อว่าโดยประเภทแล้ว มีเท่าไร

จงแสดงคณกะ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม?

๘. ก. ให้จำแนกอินทรีย์ ๒๒ โดย จิต เจตสิก รูป

ข. ให้แสดงอภินิหาร ๔ พร้อมความหมายและองค์ธรรม

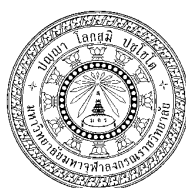
๙. ก. อิทธิบาท มีเท่าไร? คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม?

ข. คำว่า สติปัฏฐาน มีความหมายอย่างไร แสดงวจนัตถะว่าอย่างไร และเพราะเหตุไร สติดวงเดียว
จึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้

๑๐. ก. ในสัพพสังคหะ มีธรรมอยู่กี่หมวด ? คืออะไรบ้าง?

ข. ให้แสดงอริยสัจจะ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม

ฝ่ายหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๕
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอภิธรรมิกะโท

สอบวันจันทร์ที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจยสังคหะ ๕ ข้อ ๒๕ คะแนน เวลา ๑๕ นาที

๑. จงแสดงมาติกาทั้ง ๖ พร้อมความหมาย ?

ตอบ แสดงมาติกาทั้ง ๖ พร้อมความหมายดังนี้ คือ

๑. เวทนาสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิตเจตสิกโดยประเภทแห่ง เวทนา ๓ หรือ ๕
๒. เหตุสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิตเจตสิกโดยประเภทแห่ง เหตุ ๖
๓. กิจจสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิตเจตสิกโดยประเภทแห่ง กิจ ๑๔ และฐาน ๑๐
๔. ทวารสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิตเจตสิกโดยประเภทแห่ง ทวาร ๖
๕. อารัมมณสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิตเจตสิกโดยประเภทแห่ง อารัมมณ ๖
๖. วัตถุสังคหะ หมายความว่า การสงเคราะห์จิตเจตสิกโดยประเภทแห่ง วัตถุ ๖

๒. ก. คำว่า เหตุ หมายความว่าอย่างไร ? ผลที่เกิดจากเหตุนั้น ได้แก่อะไร ?

ข. เจตสิกที่ทำหน้าที่มากที่สุดนั้นมี กี่ดวง ? คืออะไรบ้าง ? ให้บอกหน้าที่นั้น ๆ มาด้วย ?

ตอบ ก. คำว่า เหตุ หมายความว่า เป็นธรรมที่ให้ผลเกิดขึ้น และให้ผลธรรมนั้นตั้งมั่นในอารมณ์ และให้เจริญขึ้นได้
ผลที่เกิดจากเหตุนั้น ได้แก่กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม ที่เป็นกุศลบ้าง อุกุศลบ้าง อพยากตะบ้าง ฯ

ข. เจตสิกที่ทำหน้าที่มากที่สุดนั้นมี ๗ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ทำหน้าที่ ๑๔ อย่างคือ

๑. ปฏิสนธิกิจ ๒. ภาวังกิจ ๓. อาวัชชนกิจ ๔. ทัสสนกิจ ๕. สวณกิจ ๖. ขายนกิจ ๗. สายนกิจ ๘. ผุสนกิจ
๙. สัมปปฏิจฉนกิจ ๑๐. สันตริณกิจ ๑๑. โวภูฏัพพนกิจ ๑๒. ชวนกิจ ๑๓. ตทารัมมณกิจ ๑๔. จุติกิจ ฯ

๓. คำว่าวัตถุ ในวัตถุสังคหะนี้ หมายความว่าอย่างไร ? วัตถุมีกี่อย่าง? จงแสดงมาพร้อมองค์ธรรม

ตอบ คำว่าวัตถุ ในวัตถุสังคหะนี้ หมายความว่า ธรรมเป็นที่อาศัยของจิตและเจตสิก ชื่อว่า วัตถุ
วัตถุมี ๖ อย่าง คือ

๑. จักขุวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ จักขุปสาท
๒. โสตรวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ โสตรปสาท
๓. ฆานวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ ฆานปสาท
๔. ชิวหาวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ ชิวหาปสาท
๕. กายวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ กายปสาท
๖. หทัยวัตถุ องค์ธรรมได้แก่ หทัยรูป

๔. ในจำนวนองค์มรรค ๑๒ นี้ องค์มรรคที่เป็นเหตุและเป็นหนทางให้ไปถึงสุคติภูมิ และพระนิพพานนั้น

มีอยู่เท่าไร? คืออะไรบ้าง? องค์มรรคที่เป็นเหตุและเป็นหนทางให้ไปถึงสุคติภูมิ มีเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ องค์มรรคที่เป็นเหตุและเป็นหนทางให้ไปถึงสุคติภูมิ และพระนิพพาน นั้น มีอยู่ ๘ คือ

๑. สัมมาทิฐิ ๒. สัมมาสังกัปปะ ๓. สัมมาวาจา ๔. สัมมากัมมันตะ
๕. สัมมาอาชีวะ ๖. สัมมาวายามะ ๗. สัมมาสติ ๘. สัมมาสมาธิ

องค์มรรคที่เป็นเหตุและเป็นหนทางให้ไปถึงสุคติภูมิ มี ๔ คือ

1. มิจฉาทิฐิ ๒. มิจฉาสังกัปปะ ๓. มิจฉาวายามะ ๔. มิจฉาสมาธิ

๕. จงตอบคำถามดังต่อไปนี้

ก. สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ เป็นชั้นอะไรได้บ้าง ?

ข. หทัยวัตถุ เป็นอายตนะอะไร ?

ค. อเหตุกิริยาจิต ๓ เป็น ธาตุอะไรได้บ้าง ?

ง. รูป ๒๘ นิพพาน เป็น สัจจะอะไรได้บ้าง ?

จ. องค์ธรรมของ อัมมารมณ อัมมายตนะ อัมมธาตุ เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ก. สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ เป็น เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์

ข. หทัยวัตถุ เป็น อัมมายตนะ

ค. อเหตุกิริยาจิต ๓ เป็น มโนธาตุ มโนวิญญานธาตุ

ง. รูป ๒๘ เป็น ทุกขสัจจะ นิพพาน เป็น นิโรธสัจจะ

จ. องค์ธรรมของ อัมมายตนะ กับ อัมมธาตุนั้น เหมือนกัน ได้แก่ เจตสิก ๕๒ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน ส่วนองค์ธรรมของอัมมารมณนั้นได้แก่ จิต ๘๙ เจตสิก ๕๒ ปสาทรูป ๕ สุขุมรูป ๑๖ นิพพาน ปัญญิตี

ฝ่ายหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๕

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมมิกะโท

สอบ วันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม พ. ศ. ๒๕๖๕

วิชา : ปกิณณกสังคหะ สมุจยสังคหะ ๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแปลคาถาดังต่อไปนี้

สมฺปยุตฺตา ยถาโยคํ ฯลฯ สงฺคโท นาม นียเต ฯ

ข. ให้อธิบายความเป็นไปแห่งประเภทเวทนา ๓ มาดู ?

ตอบ ก. แปลคาถาดังต่อไปนี้

สภาวะธรรม ๕๓ คือ จิต และเจตสิก ชื่อว่า นามเตปญฺญาส ว่าโดยลักษณะของตน ๆ ประกอบด้วย
เอกุปฺปาตฺตา เป็นต้น ตามที่ประกอบได้ ดังแสดงแล้วโดยพิสดาร (ในปริจเฉทที่ ๒)

บัดนี้ ข้าพเจ้าจะแสดงปกิณณกสังคหะของจิต และ เจตสิก ว่าด้วยอำนาจ แห่งการเกิดขึ้นของจิต โดย
ประเภทแห่งเวทนา เหตุ กิจจ ทวาร อารมณ และวัตถุ ตามสมควร

ข. ความเป็นไปแห่งประเภทของเวทนา ๓ มีดังนี้ การเสวยอารมณ์ของสัตว์ทั้งหลายนั้น ย่อมมีอยู่ ๓ อย่าง
ด้วยกันคือ

๑. ในขณะที่เสวยอารมณ์อยู่นั้น บางทีก็รู้สึกสบาย เรียกว่า สุขเวทนา

๒. ในขณะที่เสวยอารมณ์อยู่นั้น บางทีก็รู้สึกไม่สบาย เรียกว่า ทุกขเวทนา

๓. ในขณะที่เสวยอารมณ์อยู่นั้น บางทีก็รู้สึกเฉยๆ ไม่ใช่สุข ไม่ใช่ทุกข์ เรียกว่า อุเบกขาเวทนา

๒. ก. ให้แสดงการจำแนกสเหตุกจิต โดยเหตุ

ข. อโลกะ อโทสะ ที่ประกอบกับญาณวิปยุตตจิตนั้น เป็นเจตสิกพวกไหน? อโลกะ อโทสะ ที่ประกอบ
กับญาณสัมปยุตตจิตนั้นเป็นเจตสิกพวกไหน? และติเหตุกเจตสิก ๓๕ ดวงนั้น ได้แก่อะไรบ้าง? เหตุ ๓ นั้น คือ
อะไร? ให้แสดงตามคหิตคคหนนัย

ตอบ ก. การจำแนกสเหตุกจิตโดยเหตุ ในสเหตุกจิต ๗๑ หรือ ๑๐๓ นั้น

๑. เอกเหตุกจิต จิตที่มีเหตุ ๑ มี ๒ ดวง คือ โมหมูลจิต ๒ มีเหตุ ๑ คือ โมหเหตุ

๒. ทวิเหตุกจิต จิตที่มีเหตุ ๒ มี ๒๒ ดวง คือ

โลภมูลจิต ๘ มีเหตุ ๒ คือ โลภเหตุ โมหเหตุ

โทสมูลจิต ๒ มีเหตุ ๒ คือ โทสเหตุ โมหเหตุ

ญาณวิปยุตตจิต ๑๒ มีเหตุ ๒ คือ อโลภเหตุ อโทสเหตุ

๓. ตติเหตุกจิต จิตที่มีเหตุ ๓ มี ๔๗ หรือ ๗๙ ดวง คือ

กามาวจรญาณสัมปยุตตจิต ๑๒ มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

มีเหตุ ๓ คือ อโลภเหตุ อโทสเหตุ โมหเหตุ

ข. อโลกะ อโทสะ ที่ประกอบกับญาณวิปยุตตจิตนั้น เป็นเจตสิกพวกเอกเหตุกเจตสิก

อโลกะ อโทสะ ที่ประกอบกับญาณสัมปยุตตจิตนั้น เป็นเจตสิกพวกทวิเหตุกเจตสิก และตติเหตุกเจตสิก ๓๕ ดวงนั้น
ได้แก่ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้น อโลกะ อโทสะ ปัญญา) ที่ประกอบกับตติเหตุกจิต เหตุ ๓
นั้น คือ อโลภเหตุ อโทสเหตุ โมหเหตุ

๓. ให้แสดงการจำแนกฐาน ๑๐ โดยจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ มาดู

ตอบ แสดงการจำแนกฐาน ๑๐ โดยจิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ ดังนี้ คือ

๑. จิตที่ทำหน้าที่ใน ปฏิสนธิฐาน ภวังคฐาน จุตินฐาน มี ๑๙ ดวง คือ
อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ มหาวิปากจิต ๘ มหัคคตวิปากจิต ๘

๒. จิตที่ทำหน้าที่ใน อาวัชชนฐาน มี ๒ ดวง คือ ปัญจทวาราวชชนจิต ๑ มโนทวาราวชชนจิต ๑ ขณะ
เกิดในมโนทวาร

๓. จิตที่ทำหน้าที่ในปัญจวิญญานฐาน มี ๑๐ ดวง คือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐

๔. จิตที่ทำหน้าที่ใน สัมปฏิจจณฐาน มี ๒ ดวง คือ สัมปฏิจจณจิต ๒

๕. จิตที่ทำหน้าที่ใน สันตிரณฐาน มี ๓ ดวง คือ สันตிரณจิต ๓

๖. จิตที่ทำหน้าที่ใน โภกฐัพพณฐาน มี ๑ ดวง คือ มโนทวาราวชชนจิต ๑ ขณะเกิดในปัญจทวาร

๗. จิตที่ทำหน้าที่ในชวณฐาน มี ๕๕ หรือ ๘๗ ดวง คือ

อกุศลจิต ๑๒ หสิตุปปาทจิต ๑ มหากุศลจิต ๘ มหากริยาจิต ๘

มหัคคตกุศลจิต ๙ มหัคคตกริยาจิต ๙ โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๘. จิตที่ทำหน้าที่ใน ตทารัมมณฐาน มี ๑๑ ดวง คือ สันตிரณจิต ๓ มหาวิปากจิต ๘

๔. ให้แสดงการจำแนกทวาริกจิต และ ทวารวิมุตตจิตโดยอารมณ์ ๖

ตอบ แสดงการจำแนกทวาริกจิต และทวารวิมุตตจิตโดยอารมณ์ ๖ ดังนี้ คือ

๑. จักขุทวาริกจิต ๔๖ มีรูปารมณ์ที่เป็นปัจจุบันอย่างเดียว

๒. โสตทวาริกจิต ๔๖ มีสัททารมณ์ที่เป็นปัจจุบันอย่างเดียว

๓. ชานทวาริกจิต ๔๖ มีคันธารมณ์ที่เป็นปัจจุบันอย่างเดียว

๔. ชิวหาทวาริกจิต ๔๖ มีรสารมณ์ที่เป็นปัจจุบันอย่างเดียว

๕. กายทวาริกจิต ๔๖ มีโผฏฐัพพารมณ์ที่เป็นปัจจุบันอย่างเดียว

๖. มโนทวาริกจิต ๖๗ หรือ ๙๙ มีอารมณ์ ๖ ที่เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต และกาลวิมุตต์ ตามสมควรแก่
อารมณ์

๗. ทวารวิมุตตจิต ที่เกิดขึ้นทำหน้าที่ปฏิสนธิ ภวังค์ จุตี ทั้ง ๑๙ ดวงนี้ มีอารมณ์หนึ่งอารมณ์ใดในบรรดา
อารมณ์ทั้ง ๖ ที่เรียกว่า กรรม กรรมนิमित คตินิมิต ซึ่งเป็นปัจจุบัน อดีต และบัญญัติ ที่ทวาริกมรณาสัน
ขณะ รับเอามาจากภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นส่วนมาก

๕. ให้แสดงจิตเจตสิกที่รับอารมณ์โดยแนนอนดังต่อไปนี้ ๑. นิพพานอารมณ์ ๒. นามอารมณ์ ๓. รูปอารมณ์

๔. บัญญัติอารมณ์ ๕. ปรมัตถอารมณ์

ตอบ ๑. จิตที่รับนิพพานอารมณ์ โดยแนนอนมี ๘ ดวงคือ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิกที่รับนิพพานอารมณ์ โดยแนนอน
ไม่มี

๒. จิตที่รับนามอารมณ์โดยแนนอน มี ๑๔ ดวงคือ วิญญานัญญาตนณานจิต ๓ เนวสัญญานาสัญญา
ยตนณานจิต ๓ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิกที่รับนามอารมณ์ โดยแนนอนไม่มี

๓. จิตที่รับรูปอารมณ์ โดยแนนอนมี ๑๓ ดวงคือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓ เจตสิกที่รับรูป
อารมณ์โดยแนนอน ไม่มี

๔. จิตที่รับบัญญัติอารมณ์ โดยแนนอน มี ๒๑ ดวงคือ รูปาวจรจิต ๑๕ (เว้นอภิญาจิต ๒) อากาสา
นัญญาตนณานจิต ๓ อากิญจัญญาตนณานจิต ๓ เจตสิกที่รับบัญญัติอารมณ์โดยแนนอน มี ๒ ดวงคืออัปปมัญ
ญาเจตสิก ๒

๕. จิตที่รับปรหมัตถอารมณ์ โดยแน่นอน มี ๓๙ ดวงคือ ทวิปัญญวิญญานจิต ๑๐ มโนธาตุ ๓ ตทารัมมณจิต ๑๑ หลิตุปปาทจิต ๑ วิญญานัญญาตนณานจิต ๓ เนวสัญญานาสัญญายตนณานจิต ๓ โลกุตตรจิต ๘ เจตสิกที่รับปรหมัตถอารมณ์ โดยแน่นอน มี ๓ ดวงคือ วิรติเจตสิก ๓

๖. ก. ปริจเฉทที่ ๗ เรียกว่าอะไร ? หมายความว่าอะไร? มีธรรมอยู่เท่าไร? คืออะไรบ้าง?

ข. วัตถุประสงค์ หมายความว่าอะไร? มีเท่าไร คืออะไรบ้าง? (ไม่ต้องยกเหตุผล)

ตอบ ก. ปริจเฉทที่ ๗ เรียกว่า สมุจจยสังคหะ

หมายความว่า ปริจเฉท ที่แสดงการรวบรวมปรหมัตถธรรมทั้ง ๔ ที่มีสภาพเข้ากันได้ให้อยู่เป็นหมวด ๆ มี ๔ หมวด คือ

๑. อกุศลสังคหะ การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นฝ่ายอกุศลโดย ส่วนเดียวหมวดหนึ่ง

๒. มิสกสังคหะ การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็น กุศล อกุศล อพยากตะ ทั้ง ๓ ปนกันหมวดหนึ่ง

๓. โพธิปักขิยสังคหะ การแสดงสงเคราะห์ธรรมที่เป็นฝ่ายมรรคญาณ หมวดหนึ่ง

๔. สัพพสังคหะ การแสดงสงเคราะห์จิต เจตสิก รูป นิพพาน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ทั้งหมดรวมกัน หมวดหนึ่ง

ข. วัตถุประสงค์ หมายความว่าธรรมที่มีองค์ธรรมปรหมัตถ์ของตนโดยเฉพาะ สามารถปรากฏแก้ปัญหาได้ มี ๗๒ คือ จิต ๑ เจตสิก ๕๒ นิปผันนรูป ๑๘ นิพพาน ๑

๗. ในอกุศลสังคหะ มีธรรมอยู่ที่หมวด คืออะไรบ้าง เมื่อว่าโดยประเภทแล้ว มีเท่าไร

จงแสดงคณกะ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม?

ตอบ ในอกุศลสังคหะมีธรรมอยู่ ๙ หมวด คือ

๑. อาสวะ ๒. โสมะ ๓. โยคะ ๔. คณกะ ๕. อุปาทาน ๖. นิวรณ์ ๗. อนุสัย ๘. สังโยชน์ ๙. กิเลส
เมื่อว่าโดยประเภท มี ๕๕

แสดงคณกะ ๔ พร้อมทั้งความหมาย และองค์ธรรม

๑. อภิชฌาภายคณกะ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องล่องนามกาย รูปรายไว้โดยอาการผูกพันอยู่ในกามคุณอารมณ์
องค์ธรรม ได้แก่ โลกเจตสิก ที่ในโลภมูลจิต ๘

๒. พยาบาทภายคณกะ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องล่องนามกายรูปรายไว้โดยอาการโกรธ องค์ธรรมได้แก่ โทสเจตสิก
ที่ในโทสมูลจิต ๒

๓. สัสสพตปรามาสภายคณกะ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องล่องนามกาย รูปรายไว้โดยอาการยึดถือในการปฏิบัติที่ผิด
องค์ธรรมได้แก่ ทิฏฐิเจตสิก ที่ในทิฏฐิตสัมปยุตตจิต ๔

๔. อิทัสสัจจาภินเวสภายคณกะ ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องล่องนามกายรูปรายไว้ โดยอาการยึดมั่นในความเห็นผิดของ
ตนว่าถูก ความเห็นของคนอื่นว่าผิด องค์ธรรมได้แก่ทิฏฐิเจตสิก ที่ในทิฏฐิตสัมปยุตตจิต ๔

๘. ก. ให้จำแนกอินทรีย์ ๒๒ โดย จิต เจตสิก รูป

ข. ให้แสดงอภิปติ ๔ พร้อมความหมายและองค์ธรรม

ตอบ ก. จำแนกอินทรีย์ ๒๒ โดย จิต เจตสิก รูป นั้น มีดังนี้ คือ

ในอินทรีย์ ๒๒ นั้น จักขุนทรีย์ โสตินทรีย์ ฆานินทรีย์ ชิวหินทรีย์ กายินทรีย์ อิตถินทรีย์ ปุริสินทรีย์

รวม ๗ เป็นรูป

ชีวิตินทรีย์ เป็นเจตสิกและรูป

มณินทรีย์ เป็นจิต

สุชินทรีย์ ทุกชินทรีย์ โสมนัสสินทรีย์ โทมนัสสินทรีย์ อุเปกชินทรีย์ สัทธินทรีย์ วิริยอินทรีย์ สตินทรีย์ สมาธิอินทรีย์
ปัญญินทรีย์ อนัญญาตัญญูสามิตินทรีย์ อัญญินทรีย์ อัญญาตาวินทรีย์ รวม ๑๓ เป็นเจตสิก

ข. อธิปัตติ มี ๔ คือ

๑. ฉันทาธิปัตติ ธรรมชาติที่เป็นใหญ่ในความพอใจ องค์ธรรมได้แก่ ฉันทเจตสิก ที่ใน ทวิเหตุกขวนะ ๑๘
ติเหตุกขวนะ ๓๔ หรือ ๖๖

2. วิริยาธิปัตติ ธรรมชาติที่เป็นใหญ่ในความเพียร องค์ธรรมได้แก่ วิริยเจตสิก ที่ใน ทวิเหตุกขวนะ ๑๘
ติเหตุกขวนะ ๓๔ หรือ ๖๖

๓. จิตตาธิปัตติ ธรรมชาติที่เป็นใหญ่ในการรับอารมณ์ องค์ธรรมได้แก่ทวิเหตุกขวนะและติเหตุกขวนะ ๕๒
หรือ ๘๔

๔. วิมังสาธิปัตติ ธรรมชาติที่เป็นใหญ่ในการรู้แจ้งตามความเป็นจริง องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ในติเหตุก
ขวนะ ๓๔ หรือ ๖๖

๙. ก. อิทธิบาท มีเท่าไร? คืออะไรบ้าง จงแสดงพร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม?

ข. คำว่า สติปัฏฐาน มีความหมายอย่างไร แสดงวจนัตถะว่าอย่างไร และเพราะเหตุไร สติดวงเดียว
จึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้

ตอบ ก. อิทธิบาท มี ๔ คือ

๑. ฉันทิทธิบาท ความพอใจอย่างแรงกล้า เป็นบาทเบื้องต้นแห่งความสำเร็จ ฌาน มรรค ผล
องค์ธรรมได้แก่ ฉันทเจตสิก ที่ในกุศลจิต ๒๑

๒. วิริยิทธิบาท ความพยายามอย่างแรงกล้า เป็นบาทเบื้องต้นแห่งความสำเร็จ ฌาน มรรค ผล
องค์ธรรมได้แก่ วิริยเจตสิก ที่ในกุศลจิต ๒๑

๓. จิตติทธิบาท ความตั้งใจอย่างแรงกล้า เป็นบาทเบื้องต้นแห่ง ความสำเร็จ ฌาน มรรค ผล
องค์ธรรมได้แก่ กุศลจิต ๒๑

๔. วิมังสีทธิบาท ปัญญาอย่างแรงกล้าเป็นบาทเบื้องต้นแห่งความสำเร็จ ฌาน มรรค ผล
องค์ธรรมได้แก่ ปัญญาเจตสิก ที่ใน กุศลญาณสัมปยุตตจิต ๑๗

ข. คำว่า สติปัฏฐาน หมายความว่า สติที่เป็นประธานในสัมปยุตตธรรม แล้วตั้งมั่นในอารมณ์ มีกายเป็นต้น
ตั้งมีวจนัตถะแสดงว่า สติ เอว ปุฏฐานนติ สติปัฏฐาน

และการที่สติดวงเดียวเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้นั้น ก็เพราะว่า

อารมณ์ อันเป็นที่ตั้งแห่งการกำหนด ก็มี ๔

ลักษณะ อันเป็นนิमितที่ปรากฏขึ้น ก็มี ๔

การประหาณวิปัสสกรรม ก็มี ๔

ด้วยเหตุนี้ สติดวงเดียว จึงเป็นสติปัฏฐานทั้ง ๔ ได้

๑๐. ก. ในสัพพสังคหะ มีธรรมอยู่กี่หมวด ? คืออะไรบ้าง?

ข. ให้แสดงอริยสัจจะ ๔ พร้อมทั้งความหมายและองค์ธรรม

ตอบ ก. ในสัพพสังคหะ มีธรรมอยู่ ๕ หมวด คือ

๑. ชันธ

๒. อุปาทานกัชนธ

๓. อายตนะ

๔. ธาตุ

๕. สัจจะ

ข. อริยสัจจะ มี ๔ คือ

๑. ทุกขสัจจะ ธรรมที่เป็นทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลาย องค์ธรรมได้แก่ โลภียจิต ๘๑ เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภะ) รูป ๒๘

๒. สมุทยสัจจะ ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลายองค์ธรรม ได้แก่ โลก เจตสิก

๓. นิโรธสัจจะ ธรรมที่เป็นเครื่องดับทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลายองค์ธรรม ได้แก่ นิพพาน

๔. มรรคสัจจะ ธรรมที่เป็นเหตุให้ถึงความดับทุกข์ เป็นความจริงของพระอริยเจ้าทั้งหลาย องค์ธรรม ได้แก่ มัคคังคเจตสิก ๘ ดวง มีปัญญาเจตสิก เป็นต้น ที่ในมรรคจิต ๔

ฝ่ายหลักสูตรและการสอน อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย